

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

КАТЕДРА „МЕДИИ И ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ”

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научната степен „Доктор“ по научно направление 3. 5. Обществени комуникации и информационни науки (журналистика - телевизия)

на тема **«ЦИФРОВАТА ЕФИРНА ТЕЛЕВИЗИЯ В УСЛОВИЯТА НА ХИБРИДИЗАЦИЯ»**

докторант: **Надежда Митева**, ФЖМК, Катедра „Комуникация и аудиовизуална продукция“, СУ «Св. Кл. Охридски»

научен ръководител: **проф. д-р Лилия Райчева**

рецензент: **проф. д-р Петко Тодоров**, според Заповед РД38-121/19.02.2019 на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“, хабилитиран в научна специалност **05.02.24** “Организация и управление извън сферата на материалното производство” /Медии и комуникации/

I. Характеристика на дисертационния труд

В структурно отношение дисертационният труд е разработен в увод, три глави, заключение и общ обем от 359 стандартни страници. В това число – 84 стр. приложения и още 18 страници с литература и електронни източници.

Изследваният проблем е значим, интересен, особено актуален и обусловен от нарастващата роля на дигиталните технологии в обществения живот.

Съвременното общество на високи информационни технологии и комуникации променя парадигмите на икономическите взаимоотношения в посока към обединяване на интересите и постигане на взаимна изгода с потребителите. Особено позитивна и в

голяма степен с неограничени възможности е ролята на медийния отрасъл, разполагащ с чувствителен към потребителската аудитория инструментариум за гъвкаво и целенасочено потребление на информационни продукти. Медийният отрасъл предстои да докаже истинския си потенциал за глобални интеграционни технологични решения в широкия смисъл на понятието, в процеса на преобразуването му от информационен посредник в информационен икономически агент. Това предопределя необходимостта от дефиниране и реализация на новите сфери на изява в технологии и продукти, стратегически ориентирани към нов конкурентен подход за получаване на ефект за компаниите и в интерес на обществото. **Осъществяването на деловите модели за медийното предприятие в цифровото стопанство, т.е. успешното развитие на цифровото потребление, предполага успешно съчетание от собствени умения, сближаване на пазари и сътрудничество.**

Най-важните отличителни черти на новите медии са конвергенцията, на която са подвластни едновременно с цифровизация, интерактивност, социалност, асинхронност, мултимедийност и специфично адресиране. Това поражда сложни етични въпроси, с които хората трябва да се справят. Изисква формирането на култура на използване на дигиталните технологии и отговорно отношение към поведението в дигиталното пространство на всеки, включително и на представителите на политическия елит.

Това изисква анализ и оценка на **ролята на конвергенцията за промяната в медийната среда**, но и както авторката цитира Естер Апелгрен и за протичането на противоположен процес - дивергенция. Парадоксално, разсредоточаването на технологии, съдържание и аудитории понякога може да доведе до същите резултати, както тяхното сближаване. Следователно, дали дадена технология, съдържание, аудитория конвергира или дивергира, е въпрос на гледна точка.

Концепцията за конвергиращите медии, изглежда, поражда повече въпроси, отколкото успява да обясни. В съвременната медийна теория и практика си пробива път **идеята за хибридность и хибридна медия.**

Така избраният обект за проучване съдържа много предизвикателства пред неговата дефиниция и обхват. Особено в условия, когато практиката изпреварва теорията и налага необходимост от преосмисляне и ново позициониране на понятиен апарат и модели на управленска реализация.

В изследователската рамка на всяка дисертация се включват следните елементи: обща конструкция на дисертацията (като базова основа), транзитивно-

логични етапи, технология на изследователската метрика, предикатни реактиви, изследователски характеристики на предмета на изследването в статика и динамика, архитектура на разработените инструменти и бъдеща последователност.

Пет са елементите на общата конструкция:

- обобщаване на идейна платформа и обща конструкция на познавателната задача на дисертационния труд (обобщаване на решенията в литературата по обекта и дефиниране на предмета, хипотетичния апарат, целта, задачите, методите, ограниченията и др.)

- изследователски инструменти (метрика на идейното решение);
- емпирични аналитични процедури (авторско изследване на предмета);
- извеждане на обобщено характеристично уравнение (оценка на хипотезата);
- обобщения и препоръки (изследователска социална рефлексия на дисертационния продукт).

Точно според посоченото, ако анализирам представената разработка ще заключа, че **в нея се съдържа всичко изискуемо**. Нещо повече – съвременното общество с демократични стандарти, на високи информационни технологии и комуникации променя парадигмите на взаимоотношенията и ползите от успешната комуникация и иновации в организационен, пазарен, финансов и управленски план и изисква адекватни управленски решения. Затова разработката е актуална в европейски и национален мащаб – в теоретичен, социален, културен и практико-приложен аспект. Заслугата е разбира се на докторанта Надежда Митева и научния и ръководител проф. д-р Лилия Райчева, за избора и формулиране на темата, за нейното **извеждане до защитена авторска теза**, за изграждането на един млад изследовател в телевизионната сфера.

Обект на изследването е протичането и значението на цифровия телевизионен преход за държавите-членки на Европейския съюз, от една страна, и за страните от Балканския регион - от друга.

Предмет на изследването е регламента и протичането на цифровизацията на телевизионния ефир, управлението на радиочестотния спектър и реализирането на честотите от цифровия спектър.

Целта е да се проследи процеса на преминаване от аналогово към цифрово наземно телевизионно радиоразпръскване и успешните модели, да се представят перспективите за развитие на наземната телевизионна платформа, като част от съвременния цифров телевизионен пазар.

Научното изследване на Надежда Митева е ситуирано тъкмо в центъра на този сложен възел от разнообразни проблеми и тя заслужава поздравление за куража и готовността да приеме предизвикателството да даде свой поглед и принос към изясняването и разработването им.

Методологична база на изследването се явяват общите принципи в изучаването на научните явления – диалектически, конкретно-исторически, системен анализ, дискурс анализ. В разработката са използвани общологически, частно научни и конкретно-теоретични методи: исторически, връзка с теорията и практиката, наблюдение, експертиза, сравнение, факторна обусловеност и др. Използвани са методите за набиране и анализ на информация, ретроспективен и прогностичен анализ и дълбочинни интервюта. Получените сведения, разгледани през призмата на съвременната критика и изследователски трактовки водят до конструкцията, регламента и апробирането на модел за устройство функциониране на цифровата телевизия.

Фактически по структура и съдържание трите глави на дисертацията представляват три самостоятелни „мини“ дисертации. Това разширява обекта и предмета на изследването и е заслуга на докторанта и неговия научен ръководител.

Изследователската цел е постигната в разработените три глави на представения труд в следната последователност:

Първа глава разглежда мястото на телевизията в системата от информационни и комуникационни технологии, пътя на телевизията от аналоговото излъчване към цифровите формати, както и съвременните тенденции в развитието ѝ. Проследени са: **пътят на телевизията от аналогова до цифрова медия; цифровизацията на аналоговото наземно радиоразпръскване; общите тенденции в развитието на цифровата медийна среда; взаимовръзките - технологии, съдържание, аудитория.**

Втора глава съдържа емпирично изследване на състоянието и резултатите от прехода от аналогово към цифрово наземно телевизионно радиоразпръскване в 28-те държави-членки на Европейския съюз. Става дума за **координиране и резултати от прехода от аналогово към цифрово наземно телевизионно радиоразпръскване.** Въпросниците (на английски и френски език) са изпратени по електронна поща до медийните регулаторни органи на 24 от държавите-членки на Европейския съюз. За оценяване на отделните резултати са възприети обективно измерими и сравними индикатори. За изчисляване на пазарните позиции на наземното телевизионно радиоразпръскване във всяка страна се използват данните за потребление на ефирна телевизия под формата на процент от телевизионните домакинства. Извършеният

сравнителен анализ позволява да се открият белезите на успешните модели на преход от аналогово към цифрово наземно телевизионно радиоразпръскване в Европейския съюз.

Трета глава представя емпирично проучване на цифровия телевизионен преход и неговото отражение върху развитието на държавите от Балканския регион. Тук са обработени данните за България, Гърция, Румъния и Хърватия и са включени в анализа на изследването. Направен е опит чрез формула, която няма претенции да описва изчерпателно съвкупността от ефектите от цифровия телевизионен преход в дадена страна, а само приетите за основни преки и косвени последствия, да бъде оценен прехода. Обобщени са причините за забавянето на превключването от аналогово към цифрово наземно телевизионно радиоразпръскване в повечето страни от Балканския регион: икономически; - слабости в регулацията на медийния сектор; политическа намеса; пазарната ситуация.

Заклучението на дисертационния труд систематизира направените в отделните глави изводи. Посочва приносите и постиженията на дисертационното изследване.

II. Постижения на дисертационния труд

Авторът е силно пристрастен към разглежданата проблематика и в разработката личи **натрупания му опит** в сферата на цифровизация на телевизионните процеси и тяхната управленска практика.

Като цяло бих искал да отбележа, че изследователската цел е постигната в разработените три глави, изводите са отразени в заключението. Много от интерпретациите, изводите и препоръките са ценни и значими. Те са дело на автора.

Убедително в дисертацията е защитена тезата, че **страните от Европейския съюз успяват да се възползват, макар и неравномерно и в различна степен, от предимствата на преминаването от аналогово към цифрово наземно телевизионно радиоразпръскване и по този начин то се превръща във фактор за цифровата трансформация, както на отделните европейски общества, така и на единния европейски пазар.**

Разработката представлява:

- пълноценно научно изследване с всички необходими научни реквизити;
- завършен научен продукт с точно дефинирани, актуални и приложими приноси;

- задълбочен, целенасочен и последователно изпълнен анализ;
- ясен, четивен, добре поднесен, структуриран и онагледен текст

Като цяло бих искал да отбележа, че това е първо по рода си задълбочено проучване на кординатната система на цифровизацията в електронните медии в европейски мащаб. Отличното познаване от страна на автора, според текста на представената разработка, на съвременното състояние и проблемите на този сектор в нашата страна и в Европа позволява теоретичните постановки и практическите решения да бъдат детайлно изследвани с оглед българската практика.

Проличава уменията му да анализира приложимостта на чуждия опит за преодоляване на изследваните проблемни зони. Оценявам положително и въвеждането на ограничителни условия, които засилват категоричността на изводите.

Разработката се отличава със задълбоченост, логичност и прецизност при посочване на използваните източници. Постигнати са правените в процеса на работата обобщения и изводи към всеки описан модел, които добре сумират постигнатото до момента и подсказват посоката на следващите стъпки на изследването. Заслужава да се отбележат:

- Авторът доказва добро познаване на българските и световни изследователи в разглежданата предметна област.
- Аторски принос, който оценявам е прогностичния анализ за бъдещото развитие на цифровата телевизия.
- Освен постиженията на докторанта в областта на прецизирането на част от основния категориален апарат на сектора заслужава да се отбележи и приложния характер на разработката. Тук искам да отбележа отново ролята на научния ръководител за цялостната структура на изследването и изведените крайни резултати.
- Приносните елементи в теоретико-изследователски и приложен аспект са формулирани, но от тях трябва да се изчисти описателния елемент на съдържанието.
- Авторът има 5 публикации по темата на дисертацията, което е повече от изискуемото.

Терминологичният преглед представя добре възможностите на автора за анализ и синтез. Прецизно са представени и анализирани съществуващите категории, дефиниции и частично понятиен апарат. Наред с елемента – да го направи разпознаваем, той добре откроява обекта на изследването. Авторът доказва добро познаване на българските и световни изследователи в разглежданата предметна област.

Освен постиженията на докторанта в областта на прецизирането на основния категориален апарат в сектора и завършеното системно изследване, заслужава да се отбележи и приложния характер на разработката чрез очертаните модели за практическо поведение в мрежата на телевизионната практика.

Приемам и формулираните от докторанта приноси в автореферата на дисертацията.

III. Критични бележки и предложения

По представената дисертация при вътрешната защита направих 14 бележки и препоръки. Със задоволство констатирам, че докторантът се съобразил с тях, както и с другите изказани изисквания.

В една бъдеща публикация повече внимание заслужава резултатът от медийната хибридикация - хибридна телевизия, обединяваща възможностите на широколентовия интернет и цифровата телевизия за качествено ново потребление от зрителите. Това означава внимание към процеса на образуване на нови технологии, устройства, журналистически, икономически и потребителски практики чрез сливането, съчетаването на вече съществуващи или новосъздадени в условията на дигиталната среда.

Посочените в автореферата 6 приноса биха могли да се обобщат и сведат до 4.

Емпиричното изследване и изводите от него биха могли да се представят за ползване от българските регулатори.

Бележките ми не могат да омаловажат несъмнените достойнства на изследването. Дисертационният труд е в завършен вид, отговаря на високите изисквания за съчетаване на теория, практически изследвания и произтичащи от това изводи.

IV. Заключение

Разработката представлява:

- пълноценно научно изследване с всички необходими научни реквизити;
- завършен научен продукт с точно дефинирани, актуални и приложими приноси;
- задълбочен, целенасочен и последователно изпълнен анализ;
- ясен, четивен, добре поднесен, структуриран и онагледен текст,

Въз основа гореизложеното по отношение на съдържателното и комплексното оценяване на дисертационния труд, мога да обобщя, че:

- Дисертацията е основана на добро боравене с теорията в избраната предметна област. Използвани са адекватни подходи и методи на научно изследване.

- Темата е актуална и допринася за изясняване на съществени проблеми на цифровизацията, нейното медийно приложение, вътрешните регулаторни зависимости, и инструменти, необходим капацитет и посоки за стимулиране на бъдещи изследвания в сектора.

В заключение оценявам положително докторския труд на Надежда Митева, считам, че той представлява задълбочен, оригинален, авторски принос в медия сферата. При защитата предлагам да отговори на следния въпрос:

Как ще се отрази на телевизионната комуникация предстоящата 5G система на мобилните комуникации?

В обобщение считам, че представеният дисертационен труд има завършен характер с приносни елементи, изпълнява необходимите научни и наукометрични изисквания и ще гласувам ЗА при публичната защита пред научното жури за придобиване на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 3. 5. Обществени комуникации и информационни науки (журналистика - телевизия).

01.04.2019 г.

Рецензент:

Проф. д-р Петко Тодоров